

ISSN 2311-8946

Науково-практичний журнал

**«РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
ТА УПРАВЛІННЯ»**

2 (28) травень 2020 року

ЧАСТИНА I

Науково-практичний журнал

Регіональна економіка та управління

2 (28) травень 2020 р.

Частина I

Редагування: Н. Літвиненко
Комп'ютерна верстка: В. Удовиченко

Журнал індексується
у наукометричній базі Index Copernicus

Відповідальність за достовірність
інформації, яка представлена в друкованих
матеріалах, несуть автори.
Редакція не завжди поділяє точку зору авторів.

**Засновник науково-практичного журналу
ГО «Східноукраїнський інститут
економіки та управління»**

Свідоцтво про державну реєстрацію ЗМІ:
КВ № 20514-10314Р від 20 грудня 2013 р.

Будь ласка, якщо у вас є запитання
до редакції, звертайтеся до нас
за телефоном або електронною поштою:
office@siee.zp.ua; +38 095 314 96 69

Підписано до друку 29.05.2020 р.
Формат 60x84/8.
Папір офсетний. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 18,14. Тираж 100 прим.
Зам. 0620/142. Ціна договірна.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна 46-а
Телефон +38 (0552) 39 95 80,
+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.

ЗМІСТ

Адлер О. О., Шякярж і. В. Аналіз конкурентних переваг сучасного підприємства на прикладі ПРАТ «Хмільницька швейна фабрика «Лілея»	5
Бакало Н. В., Омеляненко М. О. Бізнес-процеси в динамічному бізнес-середовищі (на прикладі української сервісної бурової компанії - 1).....	10
Бегун С. І., Муран А. Я. Нелінійна регресія: основні поняття та прикладне застосування в економіці..	15
Бегун С. І., Огородник О. С. Нематеріальні активи як об'єкт фінансового управління: поняття, класифікація, проблеми ідентифікації....	19
Богатько Н. М., Гливук Н. С. Аналіз інвестиційної привабливості підприємства.....	23
Будник А. А., Ронська О. Г., Кузьмин Т. В. Експертне дослідження інвестиційних проектів в системі економічної безпеки підприємства.....	27
Вороніна А. В. Реформування соціальної політики держави.....	32
Гладій І. О. Система організації обліку депозитних операцій комерційного банку.....	36
Глухенька Н. К., Ковшова І. О. Особливості захисту прав інтелектуальної власності ^А на торговельні марки в Україні.....	40
Дун Дживей Механізми реалізації державної політики в освітній галузі.....	45
Захарова Т. В. Потенціал і можливості розвитку туристичної діяльності в Україні.....	49
Івахненко І. С., Турінін О. В. Дослідження функціональної ролі будівельного комплексу в соціально-економічній системі України.....	56
Козлова І. М. Теоретичні аспекти управління проектами в діяльності підприємства ...	63
Колесник Ю. Ю., Бегун С. І. Статистичний аналіз доходів державного бюджету України.....	71
Кононенко Г. І. Основні підходи до управління конкурентними перевагами на підприємствах України.....	75

Гладій Ірина Олександрівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

В статті розглянуто особливості організації обліку депозитних операцій комерційного банку. Узагальнено основні ст. ті положення про облікову політику комерційного банку та наголошено на необхідності формування інформаційно-лічичне забезпечення обліку депозитів шляхом створення пакету внутрішньо-нормативних документів. Доведено, що такий пакет повинні входити обґрунтовані методики щодо організації процесу обліку та оподаткування. Це матерія які об'єднують методичні вказівки з фінансового обліку, податкового обліку, управлінського обліку, методики про : рядок проведення аналітичної роботи і здійсненню контролю за дотриманням нормативно-правової бази.

Ключові слова: депозит, банк, організація обліку, облікова політика, документооборот.

Постановка проблеми. Сьогодні, у час значного зменшення обсягів кредитування міжнародними банками, особливе місце посідає боротьба між банками за залучення коштів фізичних та юридичних осіб. Щоб уникнути цієї проблеми та отримати першість у цій конкурентній боротьбі, банки повинні розвивати нові методи обслуговування клієнтів та впроваджувати нові види банківських послуг.

Залучення грошових ресурсів та їх подальше розміщення є основними формами діяльності комерційного банку. Саме за рахунок залученого капіталу формується переважна частина ресурсів банку. Банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом виконання депозитних операцій, у процесі яких використовуються різні види банківських рахунків. З розвитком банківських установ відбувається розвиток видів залучення коштів у банки.

Ефективна депозитна діяльність банку, є важливим завданням банківського управління, а механізм залучення ресурсів потребує особливої уваги в умовах конкурентної боротьби між банками за клієнтів та їх вклади. Банки залучають вільні грошові кошти юридичних та фізичних осіб шляхом здійснення депозитної діяльності, у процесі якої використовуються різні види банківських рахунків.

Концептуальні засади, пов'язані з мобілізацією банківських ресурсів та залученням депозитів, досліджували у своїх працях А. Мороз, М. Савлак, Ж. Довгань, М. Алексеєнко, О. Васюренко, Б. Луців, О. Заславська та інші. Окремі аспекти залучення ресурсів банку з депозитних джерел розглядали Є. Епіфанов, І. Сало, Н. Маслак, С. Фролов, О. Васюренко та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження організаційних засад обліку депозитних операцій комерційного банку для забезпечення ефективного його функціонування в процесі досягнення оперативних та стратегічних цілей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [1], методологічне керівництво бухгалтерським обліком і звітністю в банках покладено на Національний банк України. Свою

діяльність у цьому напрямку НБУ здійснює підставі загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів і стандартів бухгалтерського обліку, а також враховує національні стандарти бухгалтерського обліку і звітності, які розробі Міністерством фінансів України [2; 7].

Ефективність організації бухгалтерського обліку депозитних коштів в банках багато в чому залежить від вміло складеної облікової політики. Від чітко сформованої облікової політики багато в чому залежить рівень стратегічного управління розвитком банку на тривалу перспективу. Проте, мають місце випадки, коли керівники і головний бухгалтер формально ставлять «розробку основних положень облікової політики використовуючи шаблони, які часом не відображають специфічні особливості діяльності банківської установи».

Питання щодо формування та реалізації облікової політики у банках знайшли своє відображення в Постановах НБУ [3; 4; 5], а також в працях українських вчених. Нормативний забезпеченням розробки облікової політики є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закон України «Про банки і банківську діяльність» [1], положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України [5], Міжбанківські стандарти фінансової звітності [6], чинне законодавство з питань ведення бухгалтерського обліку та норми податкового законодавства.

Система організації обліку комерційного банку являє собою сукупність процедур, що мають на меті фіксувати всі операції банку, а саме:

- визначити зміст здійснених операцій і писувати їх;
- описувати операції в часовому вираженні;
- підбивати підсумки виконаних операцій згідно з принципами міжнародних стандартів обліку;
- належним чином подавати операції з відповідними деталями.

Відповідно до Положення про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського обліку під час здійснення операційної діяльності в банках України банк самостійно визначає облікову політику, розробляє систему і

правлінського обліку, внутрішньої звітності і контролю за операціями, визначає права працівників на підписування документів, затверджує вилучення документообороту і технологію оброблення облікової інформації, додаткову систему шпунків і реєстрів аналітичного обліку [2].

Організація реєстрації і оброблення даних повинна забезпечити суцільне і безперервне відображення всіх операцій, доказовість інформації, вреження узагальненої інформації в електронну вигляді, а також можливість здійснення ретельного подальшого контролю і створення та свідчення копій електронних документів на паперових носіях.

Отже, крім приймання вкладів (депозитів) від юридичних та фізичних осіб, відкриття та ведення поточних (кореспондентських) рахунків клієнта розміщення залучених коштів від свого імені і власних умовах банк має право здійснювати наступні діяльності щодо: інвестицій; випуску власних цінних паперів; випуску, розповсюдження та введення лотерей; зберігання цінностей або ідентифікації в оренду індивідуального банківського сейфа; інкасації коштів та перевезення валютних цінностей; ведення реєстрів власників іменних цінних паперів (крім власних акцій); надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг [7].

На підставі Генеральної ліцензії на здійснення валютних операцій банк має право здійснювати валютні операції. Згідно Ліцензій Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку банк має право здійснювати операції на ринку цінних паперів [9]. Таким чином, основні статті Положення про облікову політику повинні відображати особливості основної діяльності банківських установ (рис. 1).

Інформаційно-аналітичне забезпечення обліку депозитів доцільно відображати в пакеті внутрішньо-нормативних документів - уніфікованому наборі положень, інструкцій та інших документів, які регламентують функціональні процеси і системно забезпечують управління обліковим процесом банків. У такий пакет повинні входити обґрунтовані методики щодо організації

процесу обліку та оподаткування. Це матеріали, які об'єднують методичні вказівки з фінансового обліку, податкового обліку, управлінського обліку, методики про порядок проведення аналітичної роботи і здійсненню контролю за дотриманням нормативно-правової бази [7].

Положення про облікову політику банку затверджується правлінням (радою директорів) банку. Механізм повинен забезпечувати постійний контроль за виконанням вимог облікової політики. При цьому за допомогою інформаційної системи управління банком повинен бути реалізований механізм зворотного зв'язку: в разі істотних відхилень система оповіщає про необхідність дослідження причин таких відхилень. Це дозволить своєчасно, в разі необхідності, коригувати відповідні статті Положення. Згідно [1], будь-які зміни в обліковій політиці, що мають суттєвий вплив на показники звітності або майбутніх періодів, повинні бути описані із зазначенням їх причин та змін у відповідних статтях.

Цілісний, змістовно погоджений комплекс внутрішньобанківської документації забезпечує дієву на практиці, обґрунтовану для конкретних умов діяльності банку раціональну систему управління процесом обліку. Важливою складовою інформаційно-аналітичного інструментарію фінансового та податкового обліку є розроблений внутрішній план рахунків (субрахунків, аналітичних рахунків) та визначені схеми проведення для відображення операцій банку в обліку.

При розробленні робочого плану рахунків необхідно враховувати особливості аналітичного та синтетичного обліку податків в банку та пропонувати вимоги для деталізованого відображення операцій, пов'язаних з оподаткуванням. Важливе місце у процесі інформаційно-аналітичного забезпечення податкового обліку займають зведені податкові реєстри - форми систематизації даних за звітний період, розроблені відповідно до вимог податкового законодавства.

Комерційні банки здійснюють депозитні операції за ліцензією Національного банку України. При організації обліку і контролю депозитних операцій банку необхідно забезпечити:

Основні статті Положення про облікову політику комерційного банку

Первісне визнання фінансових інструментів;
Кредити та заборгованість клієнтів;
Фінансові активи, утримувані для продажу;
Фінансові активи, утримувані до погашення;
Цінні папери у портфелю банку на продаж;
Цінні папери у портфелю банку до погашення;
Основні засоби. Амортизація;
Нематеріальні активи. Амортизація;
Оперативний лізинг. Оренда;
Операції з іноземною валютою;
Визначення доходів та витрат;
Облік розподілу прибутку;
Облік розрахунків головного банку з філіями за банківськими та господарськими операціями;
Звітність за сегментами, консолідація звітності.

Рис. 1. Основні статті Положення про облікову політику комерційного банку

хронологічну послідовність реєстрації операцій у первинних документах, дотримання правил документообороту, попередження можливості виникнення нестач, незаконного витрачання грошових коштів, своєчасне та достовірне відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку та звітності, взаємозв'язок даних синтетичного та аналітичного обліку, інформацію про фактичні та можливі результати за депозитними операціями банку, дієздатність розроблених процедур бухгалтерського контролю, збереження опрацьованих документів звітності протягом установленого строку.

Процедура виконання банком операцій за депозитними рахунками має здійснюватися поетапно:

- отримання дозволу на здійснення депозитних операцій;
- оформлення необхідних документів;
- контрольні процедури;
- здійснення розрахунків;
- повнота бухгалтерського обліку;
- контроль/аудит операцій [7].

Установи банку залучають кошти на депозитні (вкладні) рахунки з метою підвищення захищеності населення в накопиченні заощаджень та одержанні відповідного доходу, а також з метою залучення грошових ресурсів для здійснення банківської діяльності.

При організації роботи за депозитними операціями банком розробляється порядок оформлення таких операцій первинними документами, одним з яких є депозитний договір, що засвідчує право установи банку користуватися коштами, залученими від клієнтів, та право вкладників отримати в чітко визначений строк суму депозиту і проценти за його користування. Вкладник має право відкрити в установі банку будь-яку кількість депозитних рахунків, які призначені для обліку коштів, внесених на визначений у договорі строк [7].

Операційну діяльність банку стосовно депозитів забезпечують працівники банку, які виконують функції фронт-офісу і бек-офісу. Так, фронт-офіс - це підрозділ банку або його уповноважені особи, які ініціюють та/або організують операцію по депозитним операціям (шляхом укладення відповідних угод) [8].

Бек-офіс, у свою чергу, підрозділ або окремі відповідальні виконавці, які залежно від їхніх функцій забезпечують реєстрацію, перевіряння, звіряння, облік операцій та контроль за ними [8].

З метою раціональної організації облікової роботи в установах банку складається графік документообігу за банківськими операціями і графіки обслуговування клієнтів. Документообіг - це послідовне переміщення розрахунково-грошових документів з часу їх виписування або надходження ззовні до закінчення операцій за робочий день і здачі в поточний архів [7].

Залучення коштів на вклад (депозит) здійснюється за процентною ставкою, що визначається

договором банківського вкладу. Банк виплачує вкладникові проценти на суму вкладу у розмірі, який установлюється в договорі банківського вкладу. Якщо вкладник не вимагає повернення суми строкового вкладу після закінчення строку, установленого договором банківського вкладу, то такий вклад переноситься на рахунок з обліку вкладів на вимогу, якщо інше не встановлено договором.

Методи нарахування процентів та визначення кількості днів, що застосовуються при розрахунку процентів на вклад (депозит), визначаються угодою між банком і вкладником. Незалежно від методу накопичення процентів загальна сума нарахованих процентів на дату закінчення строку дії вкладного (депозитного) договору не змінюється [9].

Згідно з методом нарахування, витрати щодо сплати процентів обліковують у поточному періоді незалежно від руху грошових коштів. Виплата процентів за вкладом (депозитом) здійснюється в терміни, що обумовлені в договорі. За періодичної сплати процентів за вкладом (депозитом) банк виплачує нараховані проценти щомісяця в терміни, визначені договором. Нараховані проценти закладами (депозитами) суб'єктів господарювання відповідно до умов договору банківського вкладу (депозиту) банки можуть перераховувати на їхній поточний рахунок або зараховувати на поповнення вкладу (депозиту). Відповідно до умов договору банківського вкладу (депозиту) банки можуть перераховувати фізичним особам нараховані проценти закладами (депозитами) на їхній поточний рахунок, для поповнення вкладу (депозиту) або видавати готівкою [7]. Для цілей бухгалтерського (фінансового) обліку для розрахунку нарахованих процентів банки можуть використовувати номінальну або фактичну процентну ставку.

Розрахунок процентних витрат за допомогою фактичної процентної ставки дає змогу розподіляти витрати відповідно до поточної вартості вкладу (депозиту) в окремі періоди і відносити фактичні витрати банку до відповідної суми зобов'язань за вкладом (депозитом), включаючи проценти за ним, у визначений час. Тому вартість ресурсів, що визначається як співвідношення процентних витрат до сумарних зобов'язань за вкладом (депозитом), буде незмінною.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, ефективність організації бухгалтерського обліку депозитних коштів в банках багато в чому залежить від вміло складеної облікової політики. Інформаційно-аналітичне забезпечення обліку депозитів доцільно відображати в пакеті внутрішньо-нормативних документів - уніфікованому наборі положень, інструкцій та інших документів, які регламентують функціональні процеси і системно забезпечують управління обліковим процесом банків. У такий пакет повинні входити обґрунтовані методики щодо організації процесу обліку та оподаткування.

Література:

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12. 2000 р. № 2121-III (із змінами). URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 19.14.2020).
2. Основні показники діяльності банків України. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/> (дата звернення: 15.04.2020).

ж АУФ°SJOACSAА А
ритэзсв бухга.™ерсызг1Э г~тт Бьгшн "i-a'лгrs Ізструкці про застосування Плану рахунків бухгал-
тського обліку банків України П:стьжжъ - --g НБУ від 2004.06.17 № 280 із змінами і доповненнями,
URL: zakonSxada.govna lairs sr.:tg 04 2Г5 звернення: 05.04.2020).
Шт н—jРепнін та готівковій формах та контроль за їх дотриманням уповноваженими банками: Постанова Правління
• БУхп 32.08.2005 р. № 290 із змінами : доповненняісг. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/linkl/RE11226.html
іідва звернення: 15.04.2020).
Ябжвродшш стандарт фінансової звітності 7 - Фінансові інструменти: розкриття». URL: http://zakon.rada.gov.ua/
hws show 929 007 (дата звернення: 15.04.2020).
ЗВієгій П.Є. Банківська установа як центральна ланка організації облікової політики в умовах фінансово-промислових
«e r a t URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mtip/2008_14/zitnij.pdf (дата звернення: 15.04.2020).
Описенко М.В. Депозитна політика банків на сучасному етапі. Вісник Бердянського університету менеджменту і
і к с у . 2011. № 4(16). С. 166-169.
Тютюнник С.В. Формування облікової політики комерційних банків. Наукові праці ПДАА. Полтава: ПДАА,
звіз. с. 303-308.

Ирина Александровна

т экономических наук, доцент,
кафедры учета и налогообложения
ого торгово-экономического института
ого национального торгово-экономического университета

СИСТЕМА ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕТА ДЕПОЗИТНЫХ ОПЕРАЦИЙ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА

ля

В статье рассмотрены особенности организации учета депозитных операций коммерческого банка. Обобщены ос-
новные статьи положения об учетной политике коммерческого банка, что позволяет сформировать информационно-
авантисическое обеспечение учета депозитов путем создания пакета внутренних нормативных документов. Доказано,
в такой пакет должны входить обоснованные методики по организации процесса учета и налогообложения. Это
втериалы, которые объединяют методические указания по финансовому учету, налоговому учету, управленческому
•**ту, методики о порядке проведения аналитической работы и осуществлению контроля за соблюдением нормативно-
зравовой базы.

очевые слова: депозит, банк, организация учета, учетная политика, документооборот.

Hladii Iryna

PhD, Associate Professor,
Associate Professor of Accounting and Taxation Department
Vinnitsa Trade and Economic Institute of
Kyiv National University of Trade and Economics

SYSTEM OF ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF DEPOSIT OPERATIONS OF COMMERCIAL BANK

Summary

The article deals with peculiarities of organization of accounting of commercial bank deposit operations. The main articles
of the regulation on the accounting policy of a commercial bank are summarized, which makes it possible to form an
information and analytical support for the account of deposits by creating a package of internal regulatory documents.
It is proved that such a package should include sound methods for organizing the accounting and taxation process. These
are materials that combine methodological guidance on financial accounting, tax accounting, management accounting,
methodology on how to perform analytical work and monitor compliance with the legal framework.

Key words: deposit, bank, accounting organization, accounting policy, document circulation.